

D. 18. sep. 2019

Syv principper for en jordreform med flersidige samfundsgevinster

Parterne i Collective Impact *Det åbne land som dobbelt ressource* vil med denne henvendelse anbefale syv principper for en jordreform med flersidige formål til Regeringsudvalget for Grøn Omstilling. Vi vil gerne anmode om foretræde for regeringsudvalget for at udveksle fælles ambitioner.

Udfordringerne for klima, miljø og biodiversitet kræver store forandringer i forhold til, hvordan vi anvender landskabet. På trods af bred opbakning til at gøre noget ved disse forhold, så kan forandringerne skabe store konflikter lokalt.

En ambitiøs jordreform, som håndterer forbundne problemstillinger for klima, biodiversitet og vandmiljø, kan med de anviste principper gennemføres på et lavt konfliktniveau ved samtidig at medtænke lokal udvikling, udvikling af attraktive landdistrikter og styrkelse af et rentabelt landbrugserhverv. Anbefalingerne hviler på erfaringer og udvikling af metoder fra fire demonstrationsprojekter.

1. **En helhedsorienteret tilgang til brugen af landskabet i fremtiden på baggrund af faglig viden og lokal inddragelse.** Vi har udviklet en forskningsbaseret metode til potentiale vurdering og evaluering. En flersidig tilgang kan understøtte en omstilling, som både gavner den enkelte landmand og løser samfundsopgaver varigt og effektivt.
2. **Organisering af en dansk model, der hviler på folkeoplysning, lokaldemokrati og ejerskab.** Når nationale målsætninger skal omsættes til lokale forandringer, er lodsejere og lokalsamfundet en afgørende ressource i forhold til at få tingene til at ske. Lokalt ejerskab og lavt konfliktniveau er forudsætninger for gode resultater.
3. **Nødvendig økonomi.** En milliard til en start. Nye penge i kombination med oprydning og sammenlægning af eksisterende støtteordninger.
4. **Brug for bedre incitament.** Lodsejermotivation for at bringe arealer i spil er afgørende for volumen og hastighed i klima-, miljø- og biodiversitetsløsninger.
5. **Nedbryd barrierer.** Generationsskiftet i landbruget er et vindue for forandringer, men skatte- og pensionsregler er en barriere.
6. **Skab landfornyelse gennem planlægning.** Et nyt arealpuslespil må hvile på tværfaglig viden om landskaber og deres anvendelsesmuligheder. Løsningen af vigtige, nationale problemer er samtidig en anledning til at skabe fornyelse og udvikling i såvel landbrugserhvervet som landdistrikter.
7. **En jordreform med flersidige formål kvalificeres, gennemføres og forankres i et partnerskab mellem staten og interessenter.** Der sker bedst i form af en jord- og klimafond med repræsentanter fra de vigtige stakeholders. Der er nu en enestående mulighed for at udrulle en jordreform i et nyt, konstruktivt samspil, hvor fonden driver og kvalitetssikrer de nødvendige forandringerne ved tilskud og samspil med lokale projekter.

Bag forslaget står 13 organisationer, der er samlet i Collective Impact; *Det åbne land som dobbelt ressource*. Organisationerne er Bæredygtigt Landbrug, Landbrug & Fødevarer, Økologisk Landsforening, KL, Dansk Skovforening, Landdistrikternes Fællesråd, DGI, Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Sportsfiskerforbund og Realdania. Forslaget er helt i tråd med tankegangen bag nedsættelse af regeringsudvalget for Grøn Omstilling.

I regi af Collective Impact; *Det åbne land som dobbelt ressource* har vi gennemført tre demonstrationsprojekter og har et fjerde projekt kørende frem til 2022. I alle fire projekter har vi en helhedsorienteret tilgang til brugen af arealer, hvor pointen er, at vi binder muligheder for landdistriktsudvikling og landbrug sammen med løsninger for natur, miljø, klima. Metoderne og indsatserne kan udvikles yderligere, men det er hovedprincipperne fra vores erfaringer fra demonstrationsprojekterne, vi peger på i dette notat.

Vi vil gerne kvittere for, at der er taget konstruktiv imod erfaringerne fra vores pilotprojekter, så flere pilotprojekter gennemføres for en statslig multifunktionel jordfordelingsfond på 150 mio. kr. Skal vi for alvor løfte de sammenbundne udfordringer, mener vi, at der er brug for en jord- og klimafond med et rådighedsbeløb på 1 milliard kroner til en start og yderligere midler de kommende år. En jord- og klimafond kan finansieres på flere måder. Statslige midler kan kombineres med indskud fra eksterne parter, der har interesse i at gennemføre multifunktionel jordfordeling, men det er afgørende, at staten påtager sig ansvaret for, at den tilstrækkelige volumen opnås ved at prioritere midler til fonden på finansloven. Der vil ikke nødvendigvis kun være tale om nye midler, men det kan også være oprydning i og sammenlægning af eksisterende finansieringskilder for at skabe synergi og forenkling.

Collective Impact-parterne ønsker at tage medansvar for, at en jord- og klimafond resulterer i lokale løsninger, der opfylder nationale og internationale mål og krav. Vi finder det på nuværende tidspunkt ikke muligt at give et ædrueligt billede af, hvad den samlede omkostning og effekt af en jordreform vil være i forhold til at komme i mål med de nationale dagsordner for klima, miljø og biodiversitet. Men det er velunderbygget, at man ikke kommer uden om ændringer i arealanvendelsen, og at der er "lavt hængende frugter". En jordreform er en stor opgave at gennemføre, og det tager tid. Derfor skal vi i gang med at skalere indsatsen snarest.

Princip 1: Fra en fragmenteret tilgang til en helhedsorienteret tilgang til anvendelsen af landskabet

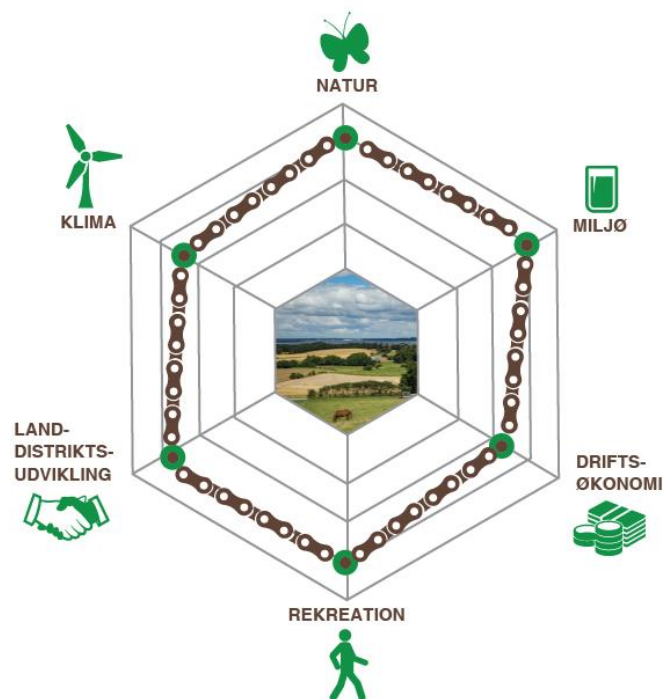
Ud fra en samfundsøkonomisk og demokratisk betragtning bør ændringer i arealanvendelse for at opnå forbedringer for klima, miljø og biodiversitet ske koordineret med udgangspunkt i det givne landskab og samtidig have fokus på forbedringer for de mennesker, som lever i landdistrikterne i form af landdistriktsudvikling og rekreativ adgang til naturen samt et rentabelt og konkurrencestærkt i landbrug.

Vi skal ikke lave handleplaner for klima, vandmiljø og biodiversitet hver for sig og derefter lægge dem ned over landskabet uden en nøje vurdering og afvejning af de lokale forhold. Indsatsen skal være lokalt forankret med ansvar for at forfølge nationale målsætninger.

Hvor indlysende det end må forekomme, så er udfordringen, at sådan er hverken politik eller forvaltning nødvendigvis indrettet. I Collective Impact har vi udviklet en metode og en tilgang til at gøre dette. Den er ikke endelig færdigudviklet, men resultaterne er gode. Konfliktniveauet er lavt, og omkostningerne ved denne tilgang er ikke højere end ved traditionel jordfordeling. Opgaven er en skalering af indsatsen.

En væsentlig del af metodeudviklingen er et "spiderweb", som er udviklet af et tværfagligt forskningsteam, der er tilknyttet Collective Impact¹. Hermed er der skabt et grundlag for at lave potentialelevurderinger – herunder synergier og konflikter mellem potentialerne i et givet lokalområde. Samtidig kan modellen bruges til efterfølgende evaluering og opfølgning på de langsigtede effekter af ændringerne arealanvendelsen.

Jordfordelingsredskabet er et vigtigt redskab i en jordreform og kan være med til at skabe bedre arrondering og tilpasse driftsformer på hhv. højbunds-jorder og lavbundsarealer. Tilpasning og omstilling i landbruget vil under alle omstændigheder ske som led i det store generationsskifte (50 % af landmændene er over 60 år). Med en flersidig tilgang kan jordfordeling understøtte, at omstillingen sker på en måde, som både skaber langsigtet rentabilitet for den enkelte landmand og løser samfundsopgaver varigt og omkostningseffektivt.

En national jordreform bør gennemføres i tæt samspil med øvrig planlægning, regulering og økonomiske virkemidler. En sådan integreret tilgang forudsætter nye samarbejdsformer på tværs af statslige og kommunale forvaltninger, hvor de lokale interessenter involveres i forhandlede løsninger, der både matcher udviklinger i markedet og samfundsmæssige ønsker og behov. Det kan blive en fremsynet jordreform, der skaber forandringskraft med samme styrke og fremtidssikring, som landbrugsreformerne for 200 år siden.

¹ Pia Heike Johansen, Syddansk Universitet, Rasmus Ejrnæs, Aarhus Universitet, Brian Kronvang, Aarhus Universitet, Søren Præstholt, Københavns Universitet, Jesper S. Schou, Københavns Universitet

En multifunktionel jordreform er en katalytisk proces, som sætter andre værdiskabende processer i gang

Vandmiljø, klima og natur	Landfornyelse Arealomlægning med flersidige hensyn	Erhvervs- og landdistriktsudvikling
<ul style="list-style-type: none"> • Større, sammenhængende naturområder • Reduktion af CO₂-udledning • Beskyttelse af grundvand • Beskyttelse af vandløb • Energiafgrøder • Vandparkering ved ekstremregn • Skovrejsning	<ul style="list-style-type: none"> • Sammenhængende kommunal landskabsplanlægning og forvaltningsgrundlag • Screening af multifunktionelle potentialer, synergier og konflikter i det lokale landskab • Dialog og samarbejde om ønsker og visioner hos lodsejere og øvrige aktører i lokalsamfundet • Lokalt faciliteres processerne af teams med baggrund i lodsejerorganisationer, kommune og uafhængige jordfordelingsplanlæggere.	<ul style="list-style-type: none"> • Bedre arrondering af landbrugsjendomme giver bedre driftsøkonomi og mindre tung trafik • Rekonstruktion af gældspålagte landbrugsbedrifter til nye, mere attraktive ejendomme • Nytænkning og fokusering af driftsformer • Opgør med struktur og belåning • Fremme nyt paradigme i generationsskifte • Understøtte fællesskaber og entreprenørskab • Bedre adgang og øvrige rekreative muligheder i landskabet

Princip 2: Organisering af en dansk model, der hviler på folkeoplysning, lokaldemokrati og ejerskab

En jordreform med flersidige arealhensyn er forandring nede fra, der kan opfylde mål og (direktiv)krav oven fra. Reformen har udgangspunkt i, at det er lodsejerne selv, der i frivilligt samarbejde med øvrige lokale aktører sætter fælles mål for multifunktionel anvendelse af arealerne i lokalområdet med henblik på at sikre ejerskab, engagement og volumen i opfyldelsen af nationale og internationale mål og krav. Det gør de på et oplyst grundlag om landskabet herunder forhold vedrørende anvendelse, naturindhold og miljøtilstand, således man danner sig et fælles overblik over muligheder og begrænsninger.

Opgaven med at forankre initiativer fra stat eller kommune i et lokalsamfund er en stor og krævende opgave. Selvom der er bred opbakning til grøn omstilling, kan det splitte vores land, hvis reformen lokalt tvinges ned over hovedet på befolkningen og skaber modstand (internationalt kendes dette dilemma som Nimby-princippet; Not in my backyard). Når løsninger på natur-, klima- og miljøudfordringer udvikles i en positiv ånd som forhold i en større samfundsdagsorden for lokal udvikling og værdiskabelse, ansporer det interessen for at bidrage – både hos borgere og hos kommunalpolitikere.

For at få det fulde udbytte af arealomlægninger og landdistriktsudvikling kræves tid og facilitering. Til gengæld skabes der forandringer med et stort lokalt ejerskab og på et lavt konfliktniveau i forhold til, hvis ændringer skulle gennemføres ved myndighedskrav.

Et centralt element er (finansiering til) nedsættelse af en facilitatorfunktion, der kan bringe landmænd og øvrige aktører i lokalsamfundet sammen og skabe tillidsfuld dialog og bredt ejerskab. Vi har gode erfaringer med at gennemføre faciliteringen i et tæt samarbejde mellem kommunal projektmedarbejder, rådgiver fra relevant landbrugsforening samt uafhængig jordfordelingsplanlægger.

Væsentlige erfaringer fra konkrete pilotprojekter om facilitering og lokal inddragelse er følgende:

1. Lokal udvikling, attraktiv bosætning og et rentabelt landbrugserhverv skaber opbakning til at udvikle langtidsholdbare og omkostningseffektive løsninger for natur, klima og miljø.
2. Facilitatorfunktionen er afgørende for at skabe troværdige processer og helhedsorienterede løsninger. Holdet skal sættes fra start og rumme faglig og organisatorisk bredde.
3. Lokal involvering og ejerskab er afgørende for at starte og fastholde forandringsprocesser.
4. Fælles viden om lokalområdets og landskabets multifunktionelle potentialer åbner for nye muligheder i forhold til traditionel sektortilgang.

Princip 3: Nødvendig økonomi

For at indfri de mangesidede samfundsmæssige gevinster ved en bedre fordeling af arealinteresserne i det åbne land, er der behov for at understøtte og facilitere jordfordelingsprocesserne med økonomi til:

- Procespenge til at finansiere løn til facilitatorfunktion, der dels kan samle lodsejere og øvrige lokale aktører om fælles mål for lokalområdet, dels forhandle jordfordelingsoverenskomster på plads gældende for mange lodsejere.
- Penge til løbende køb og salg af jorder, der kan få en jordfordeling til at rulle (jordpulje). Puljen vil i princippet hvile i sig selv, da der er tale om løbende køb og salg igen af jorder. Dog vil der være transaktionstab.
- Lodsejernes udsigt til erstatning for værditab vil være af stor betydning for, at arealer, hvor driften ekstensiveres, kan omsættes i en jordfordeling. Der er behov for at gøre incitamenter for engangserstatninger for offentlige midler mere attraktive gennem mindre bureaukrati og regelforenkling. En enkelt løsning er at kunne dække værdiforringelse af arealer som følge af frivillige tinglysninger ved et accepteret tab i forbindelse med jordpuljens finansiering.
- Muligheden for at inddrage supplerende finansiering langt mere smidigt på tværs af kasser, end tilfældet er i dag. Større fleksibilitet i forhold til at kombinere tiltag for natur, miljø, klima mv. kan understøtte pragmatisme og synergi i såvel proces som virkningen af kombinerede tiltag – og dermed også lodsejermotivation for at deltage. Den anbefalede facilitatorfunktion vil få en vigtig opgave med at samle lodsejere om at sammentænke tiltag på tværs af bedrifter og implementere tilskudsordninger med hver deres formål i konkrete lokalområder.

Vi mener, der er brug for en jord- og klimafond med et rådighedsbeløb på 1 milliard kroner til en start og yderligere midler de kommende år. Fonden kan finansieres på flere måder, men det er afgørende at staten påtager sig ansvaret for, at den tilstrækkelige volumen opnås, ved at prioritere midler til fonden på finansloven.

Eksempel: Banker og kreditinstitutioner vil spille en væsentlig rolle i en jordreform

I et lokalområde vil mange forskellige kreditinstitutioner have pant i arealerne – hver bedrift og lodsejer har sin bank og kreditinstitution. Disse kreditinstitutioner er i konkurrence med hinanden og søger selvsagt at minimere tab, når arealer handles. F.eks. vil en bedrift med lån i én kreditinstitution typisk få lov at tilkøbe arealer, der er pantsat i samme kreditinstitution. Det sker uden hensyntagen til, om der er sammenfald med arealer, som ville optimere bedriftens arrondering og/eller forbedre muligheden for at fokusere driftsformer i forhold til arealernes robusthed/sårbarhed. Det er en barriere for at lægge et intelligent arealpuslespil ud fra et helhedssyn.

En konkursramt eller hårdt overbelånt ejendom skal igennem en tvangsauktion, inden den kan deltage i jordfordeling. Kreditinstitutionernes konkursboer kan udgøre en mulig, ny form for jordpulje

Den finansielle verden er bevidst om disse forhold, og vi har indledt en dialog med Finans Danmark herom. Det er et spørgsmål af meget stor betydning for omfang, volumen og effekter af en jordreform, på hvilken måde panthaverne kan have interesse i at lade nødvendige afskrivninger indgå i en finansieringsmodel ved salg af arealer. Det kan kræve politisk handling at skabe en platform for samarbejde med banker og kreditinstitutioner, hvor tab vil kunne afskrives for at jorderne kan indgå i nye investeringer for at indfri samfundsmæssige gevinster.

Princip 4: Brug for bedre incitamenter

De vigtige samfundsgevinster ved en samlet jordreform kan begrunde, at det centrale jordfordelingsredskab suppleres med virkemidler, der vil sikre lodsejermotivation og deltagelse i jordfordeling og dermed også volumen af arealer og hastighed i fremgang for klima-, vandmiljø og biodiversitet

Eksempel: Betalingsordninger for produktion af offentlige goder

Selvom samfundet kan spare store økonomiske udgifter ved at landmanden f.eks. udlægger arealer som oversvømmelsesbuffer for byer, så er der i dag ingen attraktiv incitamentsstruktur for landmanden til at indgå i sådanne løsninger. Arealerne risikerer at miste landbrugsstøtte og dermed økonomisk værdi (pant), og landmanden vil miste indtjening fra den produktion, der ikke længere kan foregå på arealerne.

Hvis jordfordeling skal være et effektivt redskab – ikke blot til at sikre bedre arrondering af dyrkningssikre højbundslande - men også til, at arealer med lav dyrkningsværdi (f.eks. lavbundsarealer i ådale, skrænter samt små og fragmenterede arealer) samles i større sammenhængende arealer med positive effekter for en mere mangfoldig og mere klimarobust natur, for renere vandmiljø, beskyttelse af grundvand, reduktion af klimagasser mv., kræver det, at der som opfølgning på jordfordelinger er udsigt til betalingsordninger for disse tjenesteydelser med stor samfundsværdi, som samtidig vil medføre et økonomisk værditab.

Der er brug for at forbedre mulighederne for at udbetale kompensation – allerhelst belønning – til landbrugsarealer, der omlægges fra fødevareproduktion med markedsværdi til arealer med produktion af offentlige goder.

Eksempel: Bruttoarealmodellen

Som EU-støttereglerne er indrettet i dag, så får landmanden automatisk støttereduktion, hvis han eller hun for eksempel lader et vådt hjørne af en mark overgå til natur. Det skyldes en politik, hvor det kun er det aktive landbrugsareal, der er støtteberettiget.

Det anbefales at indføre en bruttoarealmodel, hvor bedriftens areal forbliver støtteberettiget uanset, om natur vokser ind over markskel. Det vil være centralt for at sikre naturindhold i landbrugslandskabet og modvirke en skarp zoneopdeling som konsekvens af jordfordeling.

Små naturområder har altid været en del af det danske landbrugsland. Men de små naturområder i landbrugslandet er set over en længere periode blevet færre, fordi levende hegn, grøfter og skel historisk er blevet nedlagt i takt med strukturudviklingen. Den udvikling er dog vendt de seneste år. Selvom arealet med småbiotoper vokser, er der behov for bedre incitamenter til, at småbiotoperne bevares, og der etableres flere og bedre småbiotoper. Bedre incitamenter for at bevare småbiotoper kan bidrage til, at landbrugslandet ikke mister de landskabselementer, som er levesteder for almindelige dyr og planter, og gør det attraktivt at bo og færdes der.

Princip 5: Nedbryd barrierer

Flere forhold begrænser de enkelte landmænds deltagelse i jordfordeling. Disse forhold gælder både traditionel jordfordeling og jordfordeling, der gennemføres for at opfylde brede samfundsgevinster. Hvis multifunktionel skal rulles ud over hele landet og få effekt, må disse forhold håndteres gennem ændret lovgivning eller etablering af virkemidler.

Eksempel: Skat, pension og forrentning

Pilotprojekterne har flere eksempler på, at ejere, som ikke selv driver jorden, og som måske står over for en tilbagetrækning, alligevel beslutter ikke at sælge, fordi de har en bedre forrentning ved fortsat at leje jorden ud.

- Ved bortsalg af arealer, skal der betales ejendomsavancebeskatning. Det betyder, at det er en bedre forretning at forpagte arealerne ud.
- Indkomsten ved bortsalg af arealer kan have konsekvens for ejers pension (som reduceres). Derfor kan det i nogle tilfælde ikke betale sig for lodsejere, der står over for tilbagetrækning, at sælge arealer.

Det omfattende generationsskifte i landbruget åbner for store vinduer i en jordreform. Men potentiellerne begrænses af skatte- og pensionsregler. Det bør undersøges, hvordan reglerne kan ændres, så de i højere grad tilskynder den enkelte lodsejer til at deltage i en lokal udmøntning af jordreformen og dermed bidrage til brede samfundsgevinster.

Eksempel: Rådighedsbegrænsninger for driften ved at give plads til naturen

Landmænd kan være skeptiske over for etablering af nye naturområder i deres lokalområde, da nærhed til beskyttet natur kan være en begrænsning ved kommende miljøgodkendelser. En projektaftale med en lodsejer om etablering af natur kan også begrænse udvidelsesmulighederne for andre landbrugsbedrifter i nærheden. Uanset at nuancerne i forhold til de naturlige forudsætninger for at udvikle beskyttet natur er mange, vil det fra landmandens synspunkt være enklest at sige "nej", for at være på den sikre side i forhold til at opnå fremtidige miljøgodkendelser af den eksisterende eller en udvidet drift.

Hvis landmanden i stedet for frygt og usikkerhed vil opleve tilskyndelse og belønning for at give plads til naturen på landbrugsarealerne, vil det være til gavn for både naturen og landmanden.

Princip 6: Skab landfornyelse gennem planlægning

En bæredygtig omstilling af arealanvendelsen stiller høje krav til konstruktive mekanismer på tværs af staten, kommuner og lokalsamfund, så samspillet mellem myndighedskrav og lokalt engagement trækker i samme retning. Det kræver også, at planlægning og lovgivning følger med og muliggør proaktivt samspil mellem planlov, kommuneplan og virkemidler for derigennem at revitalisere planlovens formål: *Loven skal sikre en sammenhængende planlægning, der forener de samfundsmæssige interesser i arealanvendelsen, medvirker til at værne om landets natur og miljø og skaber gode rammer for vækst og udvikling i hele landet, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag med respekt for menneskets livsvilkår, bevarelse af dyre- og planteliv og øget økonomisk velstand.*

Der er brug for en sammenfattende ramme for et intelligent arealpuslespil, der samtidigt vil kunne give såvel beslutningstagere som borgere et overblik over væsentlige landskabstyper og arealinteresser. Til sammenligning er f.eks. kommuneplanlægningen i dag opdelt i sektorplanlægning for i alt 27 planemner.

Man kan sammenligne med byfornyelsesplaner, der går på tværs af boliger, trafik, erhverv og sociale hensyn. Der er brug for at udvikle en tilsvarende tværgående tilgang til landfornyelse.

- At det gennem en justering af planlovens rammer for kommuneplanlægningen sikres, at kommunerne fremover får langt bedre muligheder for at planlægge for multifunktionel arealanvendelse. Justeringerne skal sikre, at sker den nødvendige opblødning af planlovens bias mod monofunktionel planlægning.
- At der indføres et krav om, at kommende planlovsændringer konsekvensanalyseres ift. om ændringerne hhv. fremmer eller hæmmer multifunktionel anvendelse i det åbne land
- At den kommunale planlægning understøttes af konkrete virkemidler, der kan bidrage til at sikre realisering af planerne.

Collective Impact-parterne vil i de kommende måneder sammen drøfte, hvad det mere konkrete indhold i dette kan være.

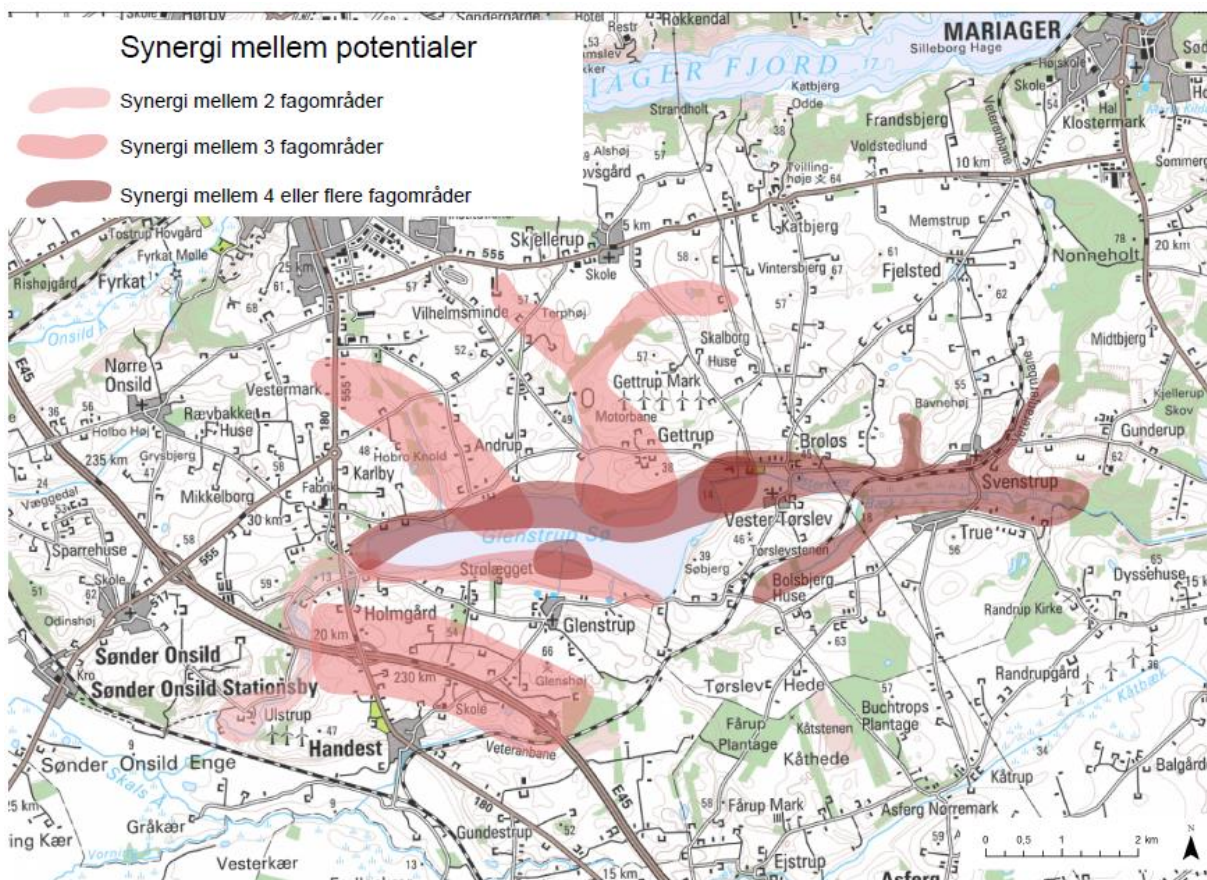
Hensigten er, at multifunktionel jordfordeling anvendes målrettet de lokale landskaber og deres forskellige udviklingsmuligheder. Det kræver et solidt overblik over såvel interesser som landskabstyper (bonitet, hydrologi, naturindhold mv.). Det konkrete indhold udvikles lokalt i samarbejde med lodsejere og øvrige lokale aktører. Nogle steder vil vandmiljø være den brændende platform, andre steder vil reduktion af CO₂-udledning kunne være den brændende platform. Alle steder kan multifunktionel jordfordeling indfri bredere samfundsgvinster, når lokale aktører udvikler fælles mål.

Hvis en national jordreform udmøntes gennem en faglig analyse af potentialer i projektområderne, bliver det således muligt at supplere med målrettede virkemidler til at indfri potentialerne, f.eks.:

- I værdifulde landskaber vil multifunktionel jordfordeling med fordel kunne kombineres med en nedrivningspulje til overflødiggjorte landbrugsbygninger.
- I grundvandsindvindingslande vil multifunktionel jordfordeling kunne kombineres med engangserstatninger for tinglysning af forbud mod anvendelse af pesticider, hvis det er relevant
- I klimatilpasningsområder kan jordfordeling i kombination med engangskompensation anvendes i aftaler med lodsejere om periodevis oversvømmelse af deres arealer.

Kort over synergi mellem potentialer for flersidig arealanvendelse ved Glenstrup Sø i Mariagerfjord Kommune (Heike et. al. 2019)

Eksempel: Giv arealer fri til ny anvendelse

Udtjente bygninger i både landsbyer og i det åbne land kan – hvis de fjernes – give nye arealer, der i en jordfordeling kan bruges bedre til f.eks. drikkevandsbeskyttelse gennem skovrejsning.

Store produktionsbygninger kan være vanskelige at sælge videre i jordfordeling, især hvis bygningerne er af ældre dato og vil kræve modernisering eller måske snarere vil kræve en udgift at rive ned. En ejer, som kunne være interesseret i at sælge hele ejendommen ind i jordfordeling, kan derfor blive bremset af, at der ikke er nogen, der vil overtage bygningerne. Det er ofte således, at jorden kan afsættes til andre ejendomme, som imidlertid har deres egne produktionsbygninger.

Sælger vil derfor skulle acceptere at sælge bygningen videre som værdiløs, dvs. at sælger kun kan få penge for jorden og stuehuset. Det vil ofte bremse lysten til at bringe areal og bygning i spil.

For at skabe mobilitet og attraktive landskaber bør nedrivningspuljen til landsbyer udvides og omfatte store, udtjente produktionsbygninger, der indgår i multifunktionel jordfordeling. Alternativt kan man lave forbedrede afskrivningsvilkår for nedrivninger

Princip 7: En jordreform med flersidige formål kvalificeres, gennemføres og forankres i et partnerskab mellem staten og interessenter

En jordreform er strukturel tilgang på nationalt niveau, der sætter rammerne for arealoplægning med flersidige hensyn på lokalt niveau. Jordfordelingsredskabet vil være centralt, men potentialerne for landbrugsdrift, klima, natur, miljø, rekreative muligheder og landdistriktsudvikling kan kun for alvor løftes, når en større og langt mere sammensat værktøjskasse bringes i anvendelse.

Vi anbefaler, at man samler finansiering, opgaver og kompetencer på tværs af de berørte ministerier i en jord- og klimafond, som har til opgave at drive forandringerne på en konstruktiv måde. Parterne bag Collective Impact vil gerne være med til at indgå et sådant partnerskab og tage medansvar for implementering og fremdrift i forhold til såvel de berørte lokalsamfund som regering og folketing. En sådan fond vil skulle arbejde sammen både med filantropiske fonde og med finansielle- og erhvervsmæssige interesser med henblik på at skabe de nødvendige og tilstrækkelige forandringer.

Landbrug & Fødevarers udmelding om klar opbakning til nationale målsætninger i forhold til klima og til samarbejde om løsninger for vandmiljø og biodiversitet kombineret med samarbejdet i Collective Impact er en enestående mulighed for at skabe et nyt samspil mellem staten og organisationerne med henblik på de nødvendige store samfundsforandringer. En jord- og klimafond, som skal drive processen med en jordreform, er et oplagt sted at starte.

På vegne af parterne i Collective Impact; *Det åbne land som dobbelt ressource*

Søren Møller
Formand for styregruppen